

תנא דבי אליהו

פרק ו'

דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם אדם וגו' אדם זה לשון אחזה לשון עתירה לשון ריעות וכן אמר הקב"ה ליחזקאל הכהן בן אדם כלומר בן אנשים כשרים וצדיקים וגומלי חסדים שמבזין את עצמן על כבודי ועל כבודן של ישראל כל ימיהן. ד"א למה"ד למלך שסרחה עליו אשתו ובניו ועמד המלך ודחפן והוציאן לחוץ מביתו. לאחר מכאן שלח והביא בן אחד מאצלה ואמר לו בן פלונית בא ואראך את ביתך ובית שבנתי לך ולאמך כלום פחת כבודי או הבית שבנתי לאמך לכך נדמה יחזקאל שנאמר (יחזקאל א) ויהי בשלשים שנה וגו' ואני בתוך הגולה וגו' היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן וגו'. זו שיטה הראשונה ובשיטה שניה מה אומר (יחזקאל א) ואראה והנה רוח סערה באה מן הצפון וגו' ומתוכה דמות ארבע חיות וגו' כל הענין מאחר שהראה הקב"ה ליחזקאל את כבודו אמר לו הקב"ה בן אדם זהו כבודי שהגבהתי אתכם למעלה מן העכו"ם כלום פחת כבודי ובית שבנתי לכם שנאמר (יחזקאל מג) אתה בן אדם הגד את בית ישראל את הבית וגו' זאת תורת הבית על ראש ההר כל גבולו סביב וגו'. שמא תאמר אין לי מי שעובד אותי והלא כבר יש לי ארבע מאות ותשעים וששה אלפים רבבות של מלאכי השרת שהם עומדים ומקדשין שמי הגדול בכל יום תמיד מיציאת החמה עד שקיעת החמה ואומרים לפני ק' ק' ק' ה' צבאות וגו' ומשקיעת החמה ועד יציאת החמה אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו ואצ"ל שבעים לשונות שבארץ מפני מה אתם עושים דברים מכוערים ודברים שאינן ראויים ומבעטין אתם ביסורין הבאים עליכם אבל מה אעשה הריני עושה בעבור שמי הגדול לבלתי החל: דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' למה לא נאמר כאן כמה שנאמר להלן (שמות יב) ויקחו איש שה לבית אבות וגו' אף כאן לכתוב איש כי יקריב מכם למה נאמר אדם להביא את הגר מכם פרט למומר לע"ז שהוא אינו מביא עולות אמר רשב"ג שבעה דברים התקינו ב"ד וזה אחד מהן מי ששלח את עולתו ממדינת הים אם שלח עמו נסכים קרבים משלו ואם לאו קרבין משל ציבור. וכן גר שמת והניח זבחים אם יש לו נסכים משלו ואם לאו קרבין משל ציבור. ותנאי ב"ד על כ"ג שמת שתהא מנחתו קרבה משל ציבור. רבי יהודה אומר משל יורשין. ושלימה היתה קרבה. ועל המלח ועל העצים שיהיו הכהנים נאותים בהן ועל הפרה שלא יהיו מועלין באפרה. ועל הקנים פסולות שיהיו באות משל צבור. רבי יוסי אומר המספק את הקנים (נוסחא ישנה כאילו מספק את הסלתות) הוא מספק את הפסולת. פעם אחת הייתי מהלך בדרך מצאני אדם א' והיה בא אלי כמו שבא על חבירו בזרוע. ואמר לי אתם אומרים ז' נביאים עמדו לעכו"ם והן מעדיין בהן שירדו לגיהנם. אמרתי לו בני כך אמר לי משבעה נביאים ואילך יכולין העכו"ם לומר התורה לא נתנה לנו ועדיין לא העידו בנו מפני מה אנו יורדין לגיהנם. אמרתי לו בני כך שנו חכמים במשנה. כותי שבא להתגייר פושטין לו יד להכניסו תחת כנפי השכינה (נ"י מכאן ואילך גרי הדור מעדיין בדור). מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם. אם נאמר מן הבהמה למה נאמר מן הבקר ומן הצאן למה נאמר מן הבהמה. מכאן אמרו מקבלין מיני זבחים מרשעי ישראל בשביל להכניסן תחת כנפי השכינה. חוץ ממומר ומנסך יין ומחללי שבתות בפרהסיא: ברוך המקום ברוך הוא שספר את עצמו עם הצדיקים. אדם קיים מה שכתוב בתורה להקריב קרבן. והעלה שור על גבי המזבח. שנאמר (תהלים סט) משור פר מקרין מפריס. נח קיים מה שכתוב בתורה להקריב קרבן. שנאמר (בראשית ח) ויבן נח מזבח לה' וגו'. אברהם קיים כל מה שכתוב בתורה. שנאמר (בראשית כו) עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת מצותי חקותי ותורותי. יצחק קיים כל מה שכתוב בתורה והושלך לפני אביו כשה לטבח. שנאמר (בראשית כב) ויעקב את יצחק בנו וגו'. יעקב קיים כל מה שכתוב בתורה שנאמר (בראשית לה) ויאמר יעקב וגו' הסירו את אלקי הנכר וגו'. יהודה קיים מה שכתוב בתורה מצות יבום שנאמר (בראשית לח) ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך ויבם אותה וגו'. יוסף קיים כל התורה כולה כבד את אביך לא תרצח לא תנאף לא תגנוב לא תענה לא תחמוד. התורה לא ניתנה להם והם קיימו אותה מאליהן. לפיכך אוהבין הקב"ה אהבה גמורה. והשוה את שמן לשמו הגדול. עליהן הוא אומר (תהלים קיט) אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' וגו' ואו' (דברים לב) הצור תמים פעלו וגו' ואומר (שמואל ב כב תהלים יח) האל תמים דרכו אמרת ה' צרופה וגו'. ושחט את בן הבקר לפני ה' (ויקרא א) ובאיל הוא אומר (ויקרא יא) ושחטו אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה'. אמרו אותו היום שעקד אברהם את יצחק בנו על גבי המזבח. התקין הקב"ה שני כבשים אחד שחרית ואחד ערבית שנאמר (שמות כט) את הכבש האחד תעשה בבוקר וגו'. וכל כך למה. שבשעה שישראל מעלין את התמיד ע"ג המזבח וקורין את המקרא הזה צפונה לפני ה' זוכר הקב"ה עקדת יצחק: ד"א צפונה לפני ה' כנגד אברהם יצחק ויעקב שהם צפונים לפני ה'. ומנין לך לשון הזה. שנאמר (שיר השירים ז)

חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. חדשים זה חבורתו של משה וחבורתו של יהושע וחבורתו של דוד וחבורתו של חזקיהו מלך יהודה. וישנים חבורתו של עזרא ושל הלל הזקן ושל ריב"ז ושל רבי מאיר וחבריו. עליהן הוא אומר חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. מפני מה הוא אומר בשור וקרבו וכרעיו ירחץ במים (פסוק ט) מה בין איל לשור שור חסר שתי וערב. איל אינו חסר שתי וערב. ומפני מה נאמר באיל הקרבה שנאמר והקרבו והכרעים וגו' והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבח וגו' ובשור לא נאמר הקרבה שנאמר וקרבו וכרעיו ירחץ במים והקטיר וגו' ואמרו חכמים למדנו הקרבה מן האיל אל השור אמרתי להם רבותי י"ב נשיאים עמדו לחנכת המזבח והעלו עולה לזה ולזה חטאת לזה ולזה שלמים לזה ולזה ונאמר שם הקרבה בשור ואיל וכאן נאמר הקרבה באיל ולא נאמר הקרבה בשור. ולמה כדי שלא יאמר אדם בעצמו אלך ואעשה דברים מכוערים ודברים שאינן ראויים ואביא שור שיש בו בשר הרבה ואעלה אותו ע"ג המזבח. מה אם ישא הקב"ה לי פנים. אלא יעשה אדם מעשים טובים וילמוד תורה ויביא איל שהוא כחוש בבשר וכולו לאשים ויעלהו עולה ע"ג המזבח והריני עמו ברחמים ומקבלו בתשובה לכך נאמר הקרבה באיל ולא נאמר הקרבה בשור. שתי מנחות הם שנאמר (שם ב) ואם מנחה על המחבת וגו' ואם מנחת מרחשת וגו' ובשתייהם הוא אומר והבאת וגו'. ומה בין מחבת למרחשת שזו תובלל בשמן. וזו תעשה בשמן כל צרכה. שכך שנו חכמים במשנה מרחשת עמוקה ומעשיה רוחשין מחבת צפה ומעשיה קשין. כיצד שלא יאמר אדם בעצמו אלך ואעשה דברים מכוערים ודברים שאינן ראויין ואביא מנחת מחבת כלולה בשמן על אהבתי שאני אוהב את המקום. אמר לו הקב"ה בני מפני מה לא בללת מעשיך בדברי תורה ובמע"ט. שאין שמן אלא תורה. ואין שמן אלא מעשים טובים. שנאמר (שיר השירים א) לריח שמניך טובים שמן תורק שמך. על כן עלמות אהבוך אפי' העכו"ם מכירין בחכמה בבינה בדעת ובהשכל ומגיעין לגופה של תורתך היו אוהבין אותך אהבה גמורה. בין כשהוא טוב להם בין כשהוא רע להם. לכך נאמר על כן עלמות אהבוך. ד"א על כן עלמות אהבוך אלו ימות העולם. אמור כמה שנים נקרא עולם. הוי אומר נ' שנה נקרא עולם. שנאמר (ש"א א) וחנו לא עלתה וגו' וישב שם עד עולם. נ' שנה שנאמר בשמואל הרמתי נקרא עולם ונ' שנה שנאמר בעבד עברי נקרא ג"כ עולם שנאמר (שמות כח) ועבדו לעולם. (נמצא משנברא העולם עד עכשיו תשעים עולמות וצ"ד שנים) לכך נאמר עלמות אהבוך: ד"א על כן עלמות אהבוך. קרא אדם ולא שנה עדיין בחוץ הוא עומד. שנה ולא קרא עדיין בחוץ הוא עומד. קרא ושנה ולא שמש ת"ח. דומה כמי שנתעלמה ממנו תורה. שנאמר כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הודעי וגו' (ירמיה לא). אבל קרא אדם תורה נביאים וכתובים ושנה משנה מדרש הלכות ואגדות ושימש ת"ח אפי' מת או נהרג על התורה הרי הוא בשמחה לעולם בעוה"ב. לכך נאמר עלמות אהבוך.